

Halloween – en ny tradisjon i Norge

av Audun Kjus

Halloween og allehelgensdag er to uttrykk som historisk sett har samme opphav. I England ble allehelgensdag omtalt som *all hallows*, hvilket gjorde kvelden før til *all hallows eve*, som igjen ble sammentrukket til *halloween*. Slik allehelgensdag og halloween fremstår hos oss i dag er det imidlertid to markeringer med distinkt forskjellige uttrykk. I senere år har vi sett tilløp til halloweenfeiring i Norge. I noen år har enkelte utesteder markert dagen med kostymefester, med en bloddryppende dekor av stedets interiør og premier for beste kostyme. I hvilket omfang det også har vært arrangert private kostymefester er vanskelig å vurdere uten nærmere undersøkelser. Det er først i 2000 at halloween virkelig har nådd ut til norske barn, med fester i barnehager og skoler, med ungegjenger på raid i nabolaget og med omfattende mediadekning. Aftenposten meldte: *Halloween-feiring gikk fullstendig av skafet.* "Over hele landet fikk lensmenn og politistasjoner telefoner fra folk som opplevde å få vinduer tilgriset av knuste egg om kvelden den 31. oktober. I Hammerfest, Molde og Moss opplevde folk å bli truet av maskerte barn som ikke var fornøyd med utbyttet. Andre fikk søppelkassen veltet eller postkassen sprengt." Journalisten konsulterte også ekspertene: Politiavdelingssjef Inge Fagerbakke: "De fleste oppfører seg bra, men jeg er bekymret for en holdning som tillater ungdom å slå seg løs bak masker." Sosialantropolog Eduardo Archetti: "Det tar lang tid før en ny skikk ritualiseres slik at kaos normaliseres. Nordmenn behersker julebordets overdrivelser og kaos, men alt nytt er problematisk. Jeg tror det vekker et urinstinkt i nordmenn, det er vikingen som stikker frem. Og da vet man jo hva som kan skje..."

Det blir spennende å følge med på hva slags fotfeste halloween vil få i Norge. Skikken kommer til oss som en kulturimpuls fra USA, der Halloween-markeringene har en omfattende og

sammensatt historie. Den amerikanske halloweenfeiringen kan betraktes som en prosess som gikk gjennom to faser. En viktig impuls kom med den irske immigrasjonsbølgen fra midten av 1800 tallet. Irene tok med sine allehelgensdags skikker. Den første fasen var en utveksling og utvikling av gamle høstfester i det nye landet. Den andre fasen var en romantisk refleksjon over disse høstfestene blant annet i blader og aviser på 1880-90 tallet. Her kunne man lese om underlige skikkers obskure opphav, og man kunne få praktiske tips til maskefester i viktoriansk stil.

To av forløperne til halloween som oftest blir nevnt er den engelske *Guy Fawkes day* og den irske utformingen av allehelgensdag. I katolsk tid hadde det vært en utbredt skikk at ungdommen gikk fra dør til dør og ba om sjelekaker i bytte mot å be for husets døde. På *Guy Fawkes day* gikk ungdommen forkledd fra dør til dør og ba om kullstykker til å brenne Fawkes med. Etter irsk tradisjon var de døde på vandring natten før allehelgensdag, og samtidig var alle slags skrømt, nisser og alver ute. Dette henger nok sammen med at allehelgensdag erstattet en eldre keltisk nyttårsmarkering.

Selv om Halloweenfeiringenes maskerte opptog kan vise til aner fra hedensk tid, slike linjer som folklorister tidligere var så glade i, så lar det kanskje viktigste elementet i dagens feiring, *trick or treat*, seg føre tilbake til sosiale forhold i mellomkrigstidens USA, der de første kampanjene mot halloweenproblemet dukket opp rundt 1930. Kanskje hadde det skjedd en utglidning i rampestrekene som virket mer truende. I hvert fall begynte amerikanske husmødre å invitere pøblene inn i huset, by dem på godsaker og gjette på hvem som befant seg bak maskene. Kampanjene var såpass vellykkede at *trick or treat* etter noen år ble den riktige tingen å gjøre på Halloween